UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Exercitoria actione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

Pignori. Si creditor fuit in culpa reſtituẽdi inſtrũ pignoris debitori tpe debito, tenet ad intereſſe, ſecus ſi ei culpa imputari non poſſet. h.d.* Uide ibi, tradidit ⁊c. ⁊ ſic trãſtulit poſſeſſio
* nẽ illius fundi in creditorẽ. C. de don. l. j. ibi in tex. vt inſtrumẽtũ a ſe traditũ ⁊c. No. hic tex. ꝙ ꝑ inſtrũ pñt ꝓbari fines, vt li mi tes ꝑdioꝝ. qđ dic, vt not. ſ. de leg. iij. l. ꝑdijs. §. Titio. C. de iure deli. l. cũ aliqs. extra de ꝓba. c. cũ cãm. ⁊ de cẽſi. c. cũ olim. ibi, l tex. facultate. vt q2 forte creditor dictũ inſtrũ habebat i remo
* tis partibus, ita ꝙ nõ poterat oſtendere tunc, cuʒ peteretur.*
1 ¶ † No. caſum, in quo etiã ante ſolutã pecuniã põt agi pignoratitia. ſ. ꝑ alijs dãnis. qđ ergo đr in l. ſi rẽ. §. ois. ð. e. intelligit de pignoratia, q̃ intentat ad rei reſtitutionẽ. Itẽ puto, qđ creditor nõ teneat exhibere inſtrumentum, niſi ſibi idonea cautio offeratur, ſecundum formam l. quamuis. ð. eo.
1 ☞ Officialis propter publicã vtilitatem accipit rem priuati.
2 Aſinum priuati accipit iudex pro faciẽdo portare malefactorem ad iuſtitiam.
3 Uilis perſona poteſt cogi vt ſuſpendat malefactorem.

§. Titius. a Dãnũ in pignore datũ authoritate curie nõ pertinet ad creditorẽ, q2 in culpa nõ de
1 prehẽdit. h.d. ¶ No. ex hac l. † ꝙ ꝑꝑ vtilitatẽ publicã põt officialis accipere res pſonarũ ꝑuatarũ, ꝙ de iure dʒ intelligi da
b ta mercede b de publico. C. q. ex cau. ſerui ꝑ pmio lib. accipi. l. j. ⁊ ij. de rei vẽ. l. itẽ ſi ꝑberatũ. §. i. ⁊ ð. queãd. ſer. amit. l. ſi locꝰ. §. ſi. ⁊
2 ibi no. lʒ nõ ſeruet, vt đt ibi gl. Et ſic apparet, ꝙ † qñ officialis vult facere aliquã iuſtitiã, põt accipere aſinũ ꝑuati, vt portet
* malefactorẽ.* ¶ † Sʒ q̃ro, an poſſit capere holeʒ, ⁊ cogere ad
3 decapitandũ, vel ſuſpẽdẽdũ aliquẽ, vř ꝙ non. C. ne quis libert. inui. ⁊c. l. j. ⁊ ij. lib. xj. ne opere a colla. exig. per totum. ⁊ ne ruſti. ad vllum offi. reuo. per totũ. breuiter, Doc. dicunt contrariuʒ,
c ſi eſt vilis perſona, c q2 propter vtilitatem publicam, ⁊ vilitatem perſone poteſt cogi, arg. de ſanctiſ. epiſ. §. ſi monachus.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Titius. Uide Alex. conſi. lxxix. col. j. vol. ij. ⁊ in l. j. ff. ſolu. matr. Fel. in c. que in eccleſiarum. de conſti. Alex. cõſ. cl. vol. iij. Soci. conſi. cclxvj.
b ALEX. ¶ Data mercede. Adde tex. ⁊ ibi Bal. in l. ij. C. q. ex cau. ſer. ꝑ prem. li. ac. hic alle. ⁊ Io. an. in ti. de execu. ſen. in ſi. in add. Spe. Ang. in cõſi. cxxxvj. Bal. in d. l. itẽ ſi verberatũ. Paul. de ca. in l. ſciendũ. de ope. nou. nun. ⁊ adde Bar. in l. iubemus nullam. C. de ſac. ſanc. eccle. adde Ro. conſi. cccx.
* CLAV. ¶ Malefactorẽ. Idẽ dicit ipſemet Bar. in l. iubemus. C. de ſac. ſanc. eccl. quod tamen limita, vt per Bal. in ca. paſtoralis. §. quia vero. de offic. deleg.
c ALEX. ¶ Uilis perſona. Et ſequitur omnes doc. Guli. Ray. ⁊ Bal. hic, ⁊ Bal. in l. ſi. in ſi. C. de exec. rei iu. vbi limitat in religioſa, ⁊ honeſta perſona.

Liber decimuſquartus.

De exercitoria actione. Rubrica.

LEX I

a **Utilitatẽ huius edicti.** a Dñs tenet ex facto magiſtri per euʒ prepoſiti, ſicut dñs ex facto inſtitoris, cum ſit eadẽ ratio, imo maior, h.d. Gl. ſignat vnũ ꝯtrium, ⁊ non ſoluit. Uideas ibi arg. contra. C. de tempo. in inte. reſti. l. ſuperuacuam. Sol. dic ibi ex varietate locorum, vel temporum non inducitur varietas rationis, hic ſic.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Utilitatem huius edicti. Et vide ad materiaʒ huius tit. multa pulchra per Bal. in rub. C. eo.

a **§. Magiſtrum.** a Magiſter obligat dñm ex eo oĩ facto, ad qđ ꝑponit de cõditiõe ipſius pſone deſtinatione, ſeu diſtinctione nõ habita, naute ꝓo ex ſolo debito dñm obligant. hoc dicit vſque ad §. magiſtrum.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Magiſt. Uide Pau. de caſt. ⁊ Bal. in l. in cauſe. §. j. ff. de procu. Arch. ⁊ Io. and. in c. qui ad agendum. de procu. lib. vj. ⁊ Imo. in c. inter dilectos. de fide inſtru. ⁊ in c. in noſtra. de ꝓcur. ⁊ in c. cum in iure peritus. de offic. deleg. ⁊ in ca. ex parte decani. de reſcrip.
1 ☞ Prepoſitus negotiationi vniuerſali põt alium ſubſtituere ſine ſpeciali mandato.
2 Preponere, qui patitur aliquid, videtur alium.
3 Negotiatione in nauali prepoſitus põt aliũ ſubſtituere cõtra domini voluntatem.

a **§. Magiſtrum.** a Magiſter habet authoritatem aliũ ſubſtituẽdi, ẽt ſi ſibi fuerit interdictum, ⁊ ex ſubſtituti perſona obligatur dominus. h.d.
1 ¶ † No. ꝙ prepoſitus negotiationi vniuerſali põt aliũ ſubſti
2 tuere ſine ſpeciali mãdato. ¶ † Secũdo no. b ꝙ qui patitur ali
b quid, videtur alium preponere. ¶ † Tertio nota ſpãle in nego
3 tiatione nauali, quod prepoſitus poteſt ſubſtituere contra domini voluntatem.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Magiſtrum. Uide Ro. ſing. cccclxvj.
b POMA. ¶ Secũdo not. Uide Alex. conſi. lxvj. volu. ij. ⁊ cõſil. lxxx. vol. iiij. ⁊ conſi. xliij. vol. ij.

* **§. Cuius autem.** * In tex. ibi, ſed nec cuius etatis. No. hic tex. qui videt determinare, ꝙ minor indiſtincte poſſit eſſe procurator ad negotia, pro quo faciunt leges allegate in gl. Circa quod vide quod notatur per Iac. ⁊ Ioã. Fab. Inſti. qui manu. poſſunt. §. iuſte. Et vide extra de procu. c. qui generaliter. libr. vj. Et allegatur etiam iſte text. ꝙ mulier poſſit eſſe executrix in actibus extra
* iudicialibus ſecundum Guliel. de Cugno.*
1 ☞ Contractus dicitur fieri in rem, in qua quis eſt prepoſitus, ſiue illud fiat directo, ſiue accipiatur pecunia mutuo, vt illud fiat, vel vt ſoluatur primo mutuanti.
2 Mutuum accipiens quãdo ſufficit ꝙ cauſam exprimat, ad hoc vt alius obligetur.

a **§. Non autem.** a Hic eſt valde no. §. ⁊ h.d. Si magiſter ꝯhit in rẽ, in qua prepoſitus eſt, tacite dominus obligatur, ſi in hanc cauſam ſe contrahere exprimat. hoc primo. Item ſi contrahit ſimpliciter, nulla cauſa expreſſa, dominus non tenetur, niſi in eius vtilitatẽ verſum appareat. Itẽ ſi contrahit in cauſa, in qua expreſſe ꝓhibitus eſt, ſufficit tũc expreſſio, licet vera non fuerit. h.d. ⁊ ſic habet tres partes. Secunda ibi, ꝙ ſi ab initio. Tertia ibi, ſʒ ⁊ ſi in ꝑtijs. Itẽ prima ſubdiuiditur, q2 primo ponit vnũ dictum, ⁊ illud exemplificat. Secundo mouet vnum dubium circa illud, et declarat. Secunda ibi, vnde querit. ⁊ vſque ad ver. ſed ⁊ ſi in ꝑtijs. Pone caſum per te. Azo in ſumma huius tit. intelligit, ꝙ magiſter ad pecuniam ſuſcipiendam, ⁊ ad merces emẽdas erat ſpecialiter prepoſitus. Pone ergo caſum, ꝙ magiſter prepoſitus ſpecialiter ad predicta emit merces pro decem, iuit ad creditorem, ⁊ dixit ſe emiſſe merces pro viginti, ⁊ accepit mutuo viginti, certe obligat dñm. h.d. Ita etiam intelligit Iacob. de
1 Aret. ¶ † Not. ꝙ ꝯtus dicitur fieri in rem, in qua quis prepoſitus eſt ſiue directo fiat illud, vt in prin. huius §. ſiue pecunia mutuo accipiatur ad illud faciendum, vt in ver. quid ſi mutuam. ſiue pecunia accipiatur mutuo ad ſoluendum primo mu
2 tuanti, vt verſi. ſʒ ⁊ ſi ab alio. ¶ † Scđo no. ꝙ ſufficit cauſe ex
b preſſio facta ab accipiente mutuum, ⁊c. ¶ Contra hoc oppo. b ſ. eod. l. ſi. in princi. Solu. quandoque quis accipit pecuniã mutuo in eam cauſaʒ, in qua prepoſitus eſt tacite, vt q2 venit in cõſequentiam mandati ſibi iniuncti, tunc ad hoc, vt dominus teneatur, requiritur, ꝙ ſit expreſſum in hãc cauſam accipere mutuo, vt hic. Item ꝙ dicta cauſa ſit vera, ⁊ ꝙ credit eam ſubeſſe tempore contractus, vt ſ. eod. l. ſi. in prin. Quandoque quis accipit pecuniam in eam cauſam ſimpliciter, hoc non exprimẽdo, tunc non obligatur dominus, niſi probetur in eam cauſam eſſe verſum, vt in verſi. qđ ſi ab initio. Quãdoque quis accipit pecuniã in eã cauſam, in quam prepoſitus eſt expreſſe, ⁊ iſto caſu
c ſufficit ſola cauſe expreſſio c licet cauſa in ſe vera nõ ſit d vt domi
d nus obligetur, vt hic in ver. ſed ⁊ ſi in ꝑtijs. Ita intelligit Azo in ſumma huius tit. ⁊ Inn. in c. vlt. extra de fideiuſ. ⁊ ſentit glo.
e ſ. eo. l. ſi. ¶ Ad predicta op. ſ. de in rẽ ver. l. iij. e §. quid tamen. Sol. predicta loquuntur, quando quis contrahit cum habẽte mandatũ: contrarium loquitur, quando contrahitur cum eo, q nullũ habet mandatũ, vnde creditor debet eſſe magis cautus, vt in voluntate dñi, ſeu in cauſam domini cõuertat. ¶ Opp. de l. ſed ⁊ ſi Iulianus. §. ſed ⁊ ſi ab initio. ſ. ad Mace. gl. nõ ſoluit. Sol. ibi mutauit propoſitũ in melius, vñ ſufficit bonꝰ euẽtus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nõ aũt. Uide Bar. in l. habebat. ſ. de inſti. not. ſumme iſtũ §. ꝑ libello in hac actione. ⁊ iſte text. in verſic. vñ querit Offiliꝰ. inducitur hic per Gul. ⁊ Bald. ad queſtionem de qua per Bar. ⁊ doc. in l. certa. §. ſi. de leg. j.
b POMA. ¶ Contra hoc opp. Uide Alex. conſi. xliij. vol. ij.
c ALEX. ¶ Cauſe expreſſio. Uide no. per Bal. in l. ſi. in vlt. col. C. quod cum eo. ⁊ in rub. C. eo.
d ALEX. ¶ Cauſa in ſe vera nõ ſit. Per Inn. cuꝰ dicta clariꝰ refert Bal. in rub. C. eo. hoc etiã allegat Bar. in l. ſi pupilli. §. j. de

nego.geſt.⁊ Bar.in l.ciuitas.ſi cer.pet.
e ALEX.¶ De in rē ver.l.iij.Adde Bar.in l.doli mali.de noua.⁊ in l.ſi.j.eod.⁊ Bal.in l.cetera.§.ſi.de leg.j.

a §. **Igitur prepoſitio.** [a]Modus pponendi eſt cōſiderādus, qui ſi excedatur,dominus non obligatur.

ADDITIO.

a POMA.¶ Igit̄ prepoſitio.Vide Ro.ſing.cccxxix.⁊ ſing.xxiij. Iſte tex.allegatur in ver.vel ſi ad locādū,per Ro.conſ. cccclxj. in j.col.quod habens mandatum ad preparatorium actus,non cenſetur ſemper habere mandatuz ad ipſius actus explicationem.⁊ ibi plura adducta ad hoc.

a §. **Si plures.** [a]Ego repetij iſtum §.multum ſolenniter primo anno quo legi Digeſtuz vetus.⁊ eſt notabilis §.ſi pluribus vniuerſalis adminiſtratio conceditur,vr̄ concedi in ſolidum,niſi aliud ſit expreſſum.h.d. ¶ No.primo quod dixi in ſummario.Nam ſecus eſt, ſi mādat̄ aliquid ſpeciale,qꝛ non intelligitur in ſolidum, niſi ſit dictum. l.pluribus.ſ.de procu.¶ Vltimo no.quando eſt dictuz,quod vnus nō faciat ſine cōſilio alterius,non tenet quod alter facit ſolus in preiudicium mandantis,propter quod examinaui hic totam materiam de conſilio,vt videbitis in repetitione huius §.proxime ſeq.

ADDITIO.

a POMA.¶ Si plures,Vide Alex.conſi.cxlvij.ij.volu.Cremē. ſing.clxv.

1 ☞ Procuratores duo ſimpliciter conſtituti, quando videant̄ conſtituti in ſolidū,quid in pluribus inſtitorib⁹.Quid in pluribus officialibus vel delegatis.
2 Conſilium alterius quando quis requirere teneatur,⁊ num.3. ⁊ quid ſi nolit,vel non poſſit dare.nu.9.
4 Dictio,de,denotat cauſam proximam,⁊ materialem.
5 Dictio cum,quid importet quando ponitur vt aduerbiū,quādo vt coniunctio,⁊ quando vt prepoſitio.
6 Conſilium requirenduz quādo intelligatur cū cōſenſu.⁊ nu.7.
8 Guardianus fratrum minorū nō pōt eſſe executor teſtamēti.
10 Conſilium malū illius qui debet conſiliū dare,nō eſt ſequēdū.
11 Conſilio alicuius,actus expediendus quando debeat, vt poſſit expediri ſpreto conſilio, quando conſilium eſſet malum.
12 Sententia lata ſine cōſilio ſapientis, ſtante ſtatuto, qđ iudex ferat ſententiam cum conſilio ſapientis eſt nulla.
13 Solennitatis leuis omiſſio quando vitiat.
14 Conſulenda quando cauſa eſt cōmiſſa alicui,ſi omittit dare conſilium,alteri committenda eſt.
15 Compromiſſum ſi eſt factū in aliquem quod ferat ſententiā ſecundum conſilium ſapientis, valet.
16 Verbum placet,intelligitur de arbitrio boni viri,idem de verbo,videtur.nu.17.
18 Sententiam vt ferat iudex put tali ſapienti videbitur,⁊ ſi partes conſentiunt,⁊ iudex hoc faciat,an valeat.
19 Iudex habet ſuam poteſtatē limitatā ⁊ obligatā legi ⁊ eqtati.
20 Sententiam quod ferat iudex cum conſilio et arbitrio alicuius perſone incerte,ſi dicatur,an valeat.

§. **Si plures.** Iſte §.habet tres partes principales.Primo loquitur,quādo plures magiſtri ſunt prepoſiti ſimpliciter.Secundo quando diuiſim. Tertio quando conditione adiecta. Secunda ibi,ſ3 ſi diuiſis. Tertia ibi,ſed ſi hoc dicit.Adminiſtratio ꝓuata ⁊ vtilis ordinaria pluribus ſimpliciter conceſſa,intelligitur in ſolidum,ſecus ſi diuiſim,vel aliud ſit expreſſum.hoc dicit vſq3 ad §.exercitorem.⁊ ceſſant omnia cōtraria.Caſus in terminis ſatis patet.

1 ¶ †Opponitur ad primam partem,⁊ videtur, quod quando plures procuratores dantur,non videntur dari in ſolidū, niſi hoc exprimatur,vt ſ.de procuratoribus.l.pluribus.⁊ ibi not. facit ſ.de neg.geſt l.cū alicui.in ſi.Solu.ſecundum Ia.de Beluiſu in quadā queſtione quam diſputauit, an duo rei cōſtituātur tacite,euam ponit in auth.de duobus reis.queſtione prima.Et tenet,quod duo ſeu plures procuratores ſimul conſtituti videantur conſtituti in ſolidū,etiā ſi non exprimatur. Et ita intelligit dicta l.pluribus.arg.j.manda.l.ſi mandato Titij. §.Paulus.⁊ l.creditor.§.duobus.Ad l.cum alicui.ſ.de nego. geſt,reſpondetur,ꝙ illa lex loquitur in pluribus geſtoribus ſine mandato.Et eſt ratio,quia dominus mandans videtur ſolum vniuſcuiuſq3 fidem in ſolidum ſequi, ſecundum eum. Et eſt opinio iſta vera,⁊ iſta lex concordat cum iſta.⁊ idem t3 Iaco.de Areti.Sed certe glo.in dicta l.pluribus.tenet contrarium.Cuius opinio eſt hodie canonizata extra de procura.capit.ſi duo.libro ſexto,quam puto veram.Non obſt.l.ſi mandato Titij §.Paulus.qꝛ loquit̄ in pluribus pro alio interuenientibus inſolidum.Inſtit.de fideiuſ.§.ſi plures.⁊ C.eo.tit.l.non recte.⁊ ita intelligit gloſſ.ſed lex iſta.⁊ l.pluribus.loquuntur in mādatarijs,nō mādatoribus.Nec obſtat l.creditor.§.duobus.qꝛ fuit expreſſum,vt ibi no.⁊ d.l.ſi pluribus.vn̄ adhuc remanet 3riū.[a]Quid dicemus?Dico ꝙ aliud in magiſtris ppoſitis negotiationi nauis,vel inſtitoribus prepoſitis alij negotiationi,qb⁹ vr̄ mandari inſolidū vt hic,aliud in procuratoribus,vt in contrario.Ratio differētie eſt,qꝛ in iſtis,qui preponuntur certe negotiationi, ⁊ ſic actui vniuerſali videtur conceſſum plurimū iuris,⁊ in eis quodam modo plena adminiſtratio transfertur,vt quicquid gerant in illā adminiſtrationē,intelligātur facere pretextu officij,licet non exprimatur.j.ti.ij.l.ſi.in ſi.ibi,cum ex inſtitoris.⁊ obligant dominum directe vt hic, ea.l.in prin.⁊ j.ti.iij.l.ij.⁊ per totū tit.In procuratore vero nō trāſfertur ita plenū ius,cum ſemper noīe dn̄i debeat contrahere.⁊ ſic non videtur ordinarius adminiſtrator,⁊ dominū nō obligat directe.l.Iulianus.§.ſi procurator.j.de act.emp.Similiter ſi pluribus cōceditur iuriſdictio ordinaria,cuilibet cōpetit inſolidū,vt ſ.de offi.procon.⁊ l.j.Sed ſi pluribus conceditur iuriſdictio delegata,tūc ſecus,vt j.de re iu.l.duo ex trib⁹.⁊ no.e.tit,in l.Pōponi⁹ ſcribit,ſi vni.⁊ qđ illa equiparatio ꝓcedat,patet ex modo cōſtituēdi,⁊ ex effectu cōſtituti.Nā iuriſdictio ordinaria eſt illa,que coheret loco,vel certe adminiſtrationi.l.j.§.cū vrbē.ſ.de offi.prefec.vrb.⁊ C.vbi ⁊ apud quem.l. ſi.Idem in magiſtro,vel inſtitore,qui preponūtur certo loco, vel certe adminiſtrationi,ſeu negotiationi.j.de inſti.l.inſtitor. Itē ex effectu conſtituti.Nam iuriſdictio ordinaria nō finitur morte cōcedētis,ſed delegata ſic.vt ſ.de iuriſ.om.iu.l.⁊ qꝛ ſic etiā mandatum inſtitoris non finitur morte,ſed procuratoris ſic,vt j.de inſti.l.ſed ⁊ ſi pupillus.in princ.⁊ l.ſi quis mācipijs. §.ſi impubes.eo.ti.¶ Secūdo opp.de l.Pedius.ſ.de arbitr. quam gl.alle.pro cōcordāti.Sol.ibi loquitur in arbitris, qui equiparantur iudicibus delegatis.ergo ⁊c.vt ſ.dictū eſt.Vel aliter.Ibi loquitur de arbitro abſente, vnde due partes non potuiſſent cōſenſiſſe de vno ſolo.Et idē dicerē ſi plures inſtitores vel exercitores eſſent prepoſiti a duobus litigantibus,vt exerceāt negotiationē legitime pēdente iudicio.arg.illius leg.

b Vt igitur liqueat materia diſtingue[b]tres caſus,qn̄ pluribus mandatur idē officiū.Aut eſt officiū publicum authoritate et vtilitate,aut publicum authoritate,ſed vtilitate priuatū,aut vtroq3 priuatū.Primo caſu aut eſt iuriſdictio,ſed adminiſtratio ordinaria,⁊ tunc cōpetit cuilibet in ſolidum,vt ſ.de off.procon.l.j.⁊ j.ad muni.l.Imperator.Aut eſt adminiſtratio delegata,⁊ tūc ſecus.vt d.l.duo ex tribus.de re iud.niſi forte eſſet talis delegatus,qui pro ordinario habeatur,vt l.Pōponius ſcribit ſi vni de re iud.Scđo caſu diſtingue eodē mō.Aut eſt adminiſtratio principalis ⁊ ordinaria,vt in plurib⁹ tutoribus,⁊ curatoribus,⁊ tunc cuilibet inſolidū cōpetit.C.de auth.pſt.l.fin. C.ſi vnus ex plu.l.j.Aut tūc eſt adminiſtratio acceſſoria,⁊ quodāmodo delegata,vt plures actores vnius tutoris,⁊ nō intelliguntur inſolidū,niſi ſit dictū arg.eius qđ ſupra dictū eſt de iudice delegato.Non obſtat l.decreto.in ſi.de admi.tut.qꝛ ibi adminiſtratio fuit demādata vni ex pluribus tutoribus.Tertio
c caſu [c]aut plures preponuntur a pluribus inuicem litigātib⁹,
* ⁊ non intelligūtur inſolidū,*niſi dicatur.argu.d.l.Pedius.ſ. de arbi.Aut proponūtur ab vno,ſeu a pluribus non litigantibus,⁊ tūc aut certe,⁊ vniuerſali adminiſtrationi,ita ꝙ oīb⁹ adminiſtratio ordinaria videtur ꝯceſſa,vt in inſtitore ⁊ magiſtro, tunc quilibet poteſt inſolidum, vt hic.Aut ſunt alij adminiſtratores,⁊ non poteſt vnus ſine alio,vt ſ.de procu.l.plurib⁹.Fallit ſi eſſent plures procuratores iure ſpeciali,vt in ca.ſi duo.§.
d ſane.de proců.in vj.Fallit etiam in pluribus[d]executorib⁹ vltime voluntatis in c.ſi.de teſta.in vj.ſed de iure noſtro de hoc cōſueuit dubitari,⁊c.¶ Tertio opp.ad tertiam particulam,qꝛ ſecunda eſt clara,⁊ videtur,ꝙ vnus poſſit ſine alio gerere, non obſtante,quod aliud ſit dictum a preponēte,vt j.de adminiſtratio.tut.l.quidam decedens.§.Papinianus.Solut.vt hic habes in gloſſ.vel dic melius ad propoſitum,quod duo fuerūt hic aſſumpti pariter officiales,hoc acto,ꝙ vnus non poſſet agere ſine alio.ibi autem fuit aſſumptus vnus,vt officialis,alius vt conſultor vt ibi,⁊ probatur eod.titu.l.Titium.in princip.⁊ infra mand.l.idemque.§.ſi quis ea.⁊ in l.qui aliena.§.quanquam. ſ.de nego.geſtis.¶ Quarto oppon.contra dictam ſolutionez
2 fortiſſime†quod idem ſit,qn̄ aſſumitur vt conſultor, infra mandа.l.idemque.§.ſi quis eadem.Solut.ille §.non dicit, quod illius conſultoris conſilium quis debeat ſequi,vel non.Vnde de hoc quid iuris ſit,infra dicam.ſed dicit,quod conſilium debet requiri,quod eſt contra dictam legem.Dic ergo,quod ad illuz §.bene poteſt adaptari ſolutio gloſſ.Nam §.ſi quis.loquitur in eo,qui aſſumebatur vt conſultor,⁊ licet non eſſet officialis, tamen eſſe poterat,ſed dicta lex quidam decedens.loquitur in muliere

mulierē aſſumpta vt conſulat, que non erat tutrix, nec eſſe pote
rat. ⁊ iſta ſolutio eſt vera in ſe quantum ad ꝺ.l. quidam decedēs.
Rō, ne quod vna via prohibetur, ⁊c. vt ĩ. de ſponſa. l. oratio. ⁊ ĩ.
de tut. ⁊ cur. da. ab his. l. ſcire. §. i. ⁊ iſtā tenet Iac. de Are. ⁊ Cy.
tractat in l. id quod pauperibus. in xiiij. queſt. C. de epiſc. ⁊ cle-
ri. Sed iſta ſolutio nō eſt bona ad l. Titium, ⁊ Meuium. in prin
cipio. vbi in maſculo eſſet idem, ꝙ tenetur requirere, nec ſequi
conſilium ipſius de neceſſitate. ⁊ illud ſentit gloſſ. Ideo pro de-
claratione huius contrarij oportet te ſcire, ꝙ tutoris poteſtas
eſt a lege tributa, licet teſtator eum nominet. infra de tutel. l. i.
ibi, iure ciuili data, ⁊c. ⁊ C. de iura. calum. l. ij. §. quod obſeruari.
ibi, aut legitima. ⁊c. Procuratoris vero poteſtas pendet ex ar-
bitrio conſtituentis, vt ĩ. mand. l. diligenter. Aut ergo hec cōdi
tio, ꝙ faciat cum cōſilio alterius, apponitur ab homine, qui ha-
bet poteſtatem a lege, ⁊ tunc non cogeretur quis eius cōſilium
requirere, nec ſequi, niſi ſit quis collega officij. l. Titium ⁊ Me-
uiū. in princ. Ratio, ne poteſtas legis pendeat ex alieno arbi-
trio, arg. ĩ. de teſta. l. iij. ⁊ quod ibi no. ⁊ de here. inſti. l. illa inſtitu
tio. In collega vero officij ratio eſt, qꝛ hoc eſt proximum, ⁊ qua
ſi de iure. l. conſilio. in fi. ꝺ cura. fu. Aut ei, qui habet poteſtatem
ab homine dicta conditio ab homine apponitur, ⁊ tūc de neceſ-
ſitate debet eius conſilium explorare. Ita loquitur §. ſi quis ea.
ĩ. tit. ij. l. ſed ⁊ ſi pupillus. §. conditio. cum ſimi. Ita eadē ratio-
ne dico in eo, qui habet poteſtatem a lege, ſi ei talis conditio de
habendo conſilium apponitur a lege, debet de neceſſitate conſi-
lium requirere, vt in authenti. de non alie. §. quod autem. vbi ꝺt
qꝺ debet exquirere conſiliū, ⁊c. Et poſtea dicit ꝙ ſi aliter factū
ſit, non valeat: expreſſius ĩ. de ſuſpec. tuto. lege, impuberibus. ⁊
c Inſtitutio. de ſuſpec. tu. §. impuberes. Ut ergo liqueat iſta ma
* teria * dic quod aut alicui habenti adminiſtrationē aliquis ad-
ijcitur, vt collega eiuſdem officij, aut adijcitur vt authoritatem
preſtet. Aut vt conſultor. Primo caſu an poſſit vnus ſine alte-
rius conſilio. dic vt ſupra dictum eſt. ¶ Secundo caſu non pōt
ſine alterius conſilio, nec ſine alterius authoritate, vt infra, de
reb. eorum. lege, ſi pupillorum. in fi. eodem tit. l. ſi fundus. ⁊ ſu-
pra de tranſactio. l. cum hi. in princ. cum ſimilib. ¶ Tertio caſu
aut aſſumitur vt conſultor ille, qui non eſt, nec eſſe poteſt parti
ceps officij, ⁊ tunc ex vrbanitate poteſt eius conſilium requiri,
de neceſſitate vero non cogitur, lege, quidam decedens. §. Pa-
pinianus. ĩ. de adminiſtratione tutorum. Aut talis conſultor
poteſt eſſe particeps officij, ⁊ tunc aut eſt particeps officij, ⁊ cō
ſultor, ⁊ debet requiri. ꝺ. l. Titium ⁊ Meuium. in prin. Aut nō
eſt particeps officij, ⁊ tunc aut adijcitur vt cōſultor ei, q habet
poteſtatē ab homine, aut a lege. Si a lege, debet requiri, vt In-
ſtit. de ſuſpec. tut. §. impuberes. ⁊ in auth. de non alienan. §. qꝺ
aūt. Aut adijcitur ab homine, ⁊ tunc ꝺ neceſſitate non ꝺꝫ requi
rere conſilium, vt ꝺ. l. Titium. in prin. Secundo caſu conſilium
debet requiri, vt ĩ. manda. l. idemque. §. ſi quis ea. ⁊ ĩ. tit. ij. l. ſed
⁊ ſi pupillus. §. conditio. ⁊ de acquiren. heredi. l. ſi quis mihi bo
na. §. ſi coram Titio. ¶ Ultimo oppo. s̃. eadem l. §. magiſtrū.
Solue, vt hic in gloſſ. ⁊ eſt ibi ſpecialis caſus fauore nauiga-
tionis.

f **Expeditus** de op. venio ad q. f ⁊ primo quero, nos
3 vidimus † an aliquis teneatur require
g re cōſiliū, nūc q̄ro an eo caſu g quo tenetur reqrere, teneat̄ ipm
ſequi. Quidā, vt Mar. Sil. dicūt, aut fuit dictū cū cōſilio, aut
h ꝺ cōſilio. h Primo caſu non tenet̄ ſeq, ſcꝺo ſic, vt ꝺt Cy. C. de epi.
⁊ cle. in l. id qꝺ pauperib. in xv. qō. Dic qꝺ iſta diſtinctio nō pro
bat̄ aliquo iure Canonico, vel ciuili, ⁊ ideo neſcio, quare hoc di-
4 cat. Breuiter ratio que mouit Mart. eſt † qꝛ dictio de, denotat
cauſam proximā, ⁊ materialem, ſicut dicimus de dictione, ex. vt
C. ꝺ leg. l. non dubium. ⁊ l. i. C. ſi ſer. extero. ⁊ de pecu. l. eo tempo
re. in fi. expreſſius de hac dictione de, habes ff. de commun. cum e-
mā. lib. eius. l. i. §. nunc videamus. Et ſic cū dicit ꝺ ꝯſilio. perinꝺ
eſt ac ſi diceret, cōſiliuꝫ ſit de materia eius, qꝺ ſit, ſicut dicimus
lignum eſt ꝺ materia vegetis. Que ratio ceſſat cum dicitur cū
ꝯſilio. Iſta diſtinctio nullo modo placet, nec eius ratio, qꝛ quā-
5 doqꝫ † iſta dictio cum, ponitur vt coniunctio, quādoqꝫ vt aduer
bium, ⁊ tunc ſignificat tempus ſeu ſignum cōditionis, ſecundū
ea que no. in l. qui promiſit. ꝺ condi. indebi. ⁊ in lege, quocūqꝫ. §.
fina. de verborum obligationibus. ⁊ hoc nil ad propoſitū. Quā
doqꝫ ponitur vt prepoſitio, vt in caſu noſtro, ⁊ tunc quandoque
hꝫ vim copule, de lega. primo. l. Titie textores. §. nihil. l. ſi ancil
la. ⁊ de verborum ſignificatio. l. triplici. Et ſi diceres quod iſto
modo ponitur, tunc importat, quod cōſilium debet ſequi. Uer
bi gratia, volo quod procurator meus agat negotia mea cum
conſilio Titij. quaſi dicat gerat negotia mea ſecundū conſilium
Titij. Quandoqꝫ iſta prepoſitio cum, denotat cauſam efficien-
tem ſeu inſtrumentum, quo mediante aliquid fit. Uerbi gratia,
Titius interfecit hominē cum cultello. vt C. ꝺ ſica. l. is qui cum
telo. Unde cum dico, cum conſilio, quaſi dico quod conſiliū Ti-
tij ſit inſtrumentum, quo mediante negotium ſit: ſed ſi non ſer-
uaret conſilium, tunc non eſſet cum conſilio. Uides ergo quod
conſiderata propria ſignificatione iſtarum dictionum idem im-
portant quantum ad propoſitum, vnde diſtinctio non procedit,
⁊ contra diſtinctionem predictam ſolet allegari l. impuberibus.
de ſuſpe. tut. ⁊ Inſtit. de ſuſpe. tut. §. impuberes. vbi eſt dictio
ex, que idem importat quod dictio de, vt dictum eſt: ſed certe il-
6 la lex non facit. Nam dico, † quod quandoque conſilium adijcitur
ei, qui non habet plenum intellectum, vel ratione etatis vel p-
digalitatis vel ſimili ratione, ⁊ tunc verbum cum conſilio, debet
intelligi, id eſt cum conſenſu: alias conſilium nihil operaretur.
Ita loquitur ꝺ. l. impuberibus. Et pro hoc eſt glo. ordi. extra ꝺ
offi. delegat. c. venerabili. Unde id non eſt tunc ex ſignificatione
illius dictionis ex, ſed ex mente proferentis. Ut ergo liqueat
hec materia ſic diſtingue, aut dicitur quod aliquid fiat, cum con
ſilio ſimpliciter, aut cum conſilio ⁊ conſenſu, vel cum conſilio ⁊
voluntate, ⁊ ſimilia verba. Primo caſu aut non debet requiri ꝺ
neceſſitate, ⁊ tunc nō debet ſequi neceſſario, vt dictum eſt s̃. Aut
7 debet requiri ſecundum predicta, ⁊ tunc † aut iſta adiectio, cum
conſilio, eſt facta ei, qui nō habet intellectum plenum, ⁊ tenetur
ſequi ꝺ. l. impuberibus. ⁊ ꝺ. c. venerabili. in gl. Aut ei, qui habet
plenum intellectum ⁊ tūc aut ille, qui debet prebere conſilium,
i eſt particeps officij, ⁊ tenetur ſequi conſilium. vt ꝺ. l. Titiū. i con
iuncta l. conſilio. in fi. de cura. fur. Aut non eſt particeps officij,
⁊ tunc ſufficit quod requiratur, nec ſequi tenetur, vt extra de ar
bit. c. cum olim. ⁊ infra manda. l. ij. in fi. Sic debet intelligi l. ſed
⁊ ſi pupillus. §. conditio. alleg. ⁊ ꝺ. §. ſi quis ea. Secundo caſu,
k quando dicitur cum conſilio k ⁊ conſenſu, vel cum conſilio ⁊ vo-
luntate, ⁊ tunc aut ille, qui vult conſulere, non poteſt eſſe parti-
ceps officij, ⁊ non tenetur ſequi, etiam ſi ſit dictum, ne quod vna
via, ⁊c. vt l. oratio. de ſponſal. ⁊ de regu. iur. capi. cum quid. in vi.
⁊ argumen. l. quidam decedens. §. Papinianus. de adminiſtra-
tio. tuto. Aut poteſt eſſe particeps officij, ⁊ tunc quia iſta adie-
ctio fuit facta ab homine, qui habet poteſtatem a lege, ⁊ non te-
netur ſequi conſilium. ꝺ. l. Titium. vbi dixit teſtator, ⁊ ſi aliter
fiat, non valeat, ⁊ tamen ſi non eſt particeps officij, non tenetur
ſequi, ad quod facit l. i. in prin. ⁊ l. ij. in fi. vbi pu. edu. deb. vbi non
ſolum a conſilio extranei, ſed etiam a conſilio teſtatoris recedi-
tur. Aut adijcitur a lege, vel ab homine ei, qui habet poteſtatē
ab homine, ⁊ tunc debet requiri, ⁊ ſequi: quia talis cōditio ap-
l poſita ſeruanda eſt, l vt l. ſed ⁊ ſi pupillus. §. cōditio. ĩ. tit. ij. ⁊ au
then. hoc ius porrectum. de ſa. ſan. eccl. ⁊ de nup. l. ſi vt ꝑponis.
C. eo. tit. ⁊ in l. in cōiunctione. ⁊ extra, de elec. c. cum in veteri. Et
m per hoc m dico, quando quis facit aliquē executorē in teſtamen
to ſue vltime voluntatis de cōſilio, ⁊ cōſenſu Gardiani fratrū
8 minorum, * ꝙ talis adiectio nihil releuat, per decretalem, exiui
de paradiſo. extra, de verb. ſigni. in cle. nam non poteſt eſſe par
9 ticeps officij, de quo officio amiſſo multum dolet. ¶ † Quero
n ſecūdo, quid ſi ille n cuius conſilium debet requiri, non dat cō-
ſilium, vel quia non vult, vel quia non poteſt ſine alio ꝓcedere.
In hoc diſtingue. Aut eſt aſſumptus vt cōſultor ex legali diſ-
poſitione, aut ex diſpoſitione hominis. Primo caſu, ſi quidem
eſt preſens in tali actu ꝙ poteſt prebere conſiliuꝫ, tunc cogetur
per iudicē, vt C. de bo. que lib. l. ſi. §. neceſſitatē. ⁊ facit C. de dec.
l. quidam. lib. x. Aut non eſt preſens in tali actu, ꝙ poſſet cogi,
⁊ forte mora eſt periculuꝫ allatura, ⁊ tunc poteſt ille actus exer
ceri eius conſilio, vel cōſenſu non expectato. s̃. de iud. l. ſi lōgi⁹.
§. ſi. de iure dot. l. ſi ego. §. i. in fi. ⁊ ff. ſolu. matri. l. ſi cū dotē. §. eo
autē tēpore, ver. ſed ſi latitet. Et eſt hodie caſus, extra, ne ſede
vacā. c. i. in vi. Si vero ex diſpoſitione hominis, tunc nō pōt co-
gi ſuū cōſilium prebere. ar. s̃. de arbitr. l. iij. ⁊ ideo an poſſit ille
actus geri, diſtingue ſic, aut erat talis, cuius cōſilium debebat
requiri tantum, aut debebat requiri ⁊ ſequi. Primo caſu, ſi eſt
in mora dādi conſilium, poterit ad actū procedi eius cōſilio ꝑ-
termiſſo, vt ꝺ. c. cum olim. extra, de arbit. Facit ĩ. de verb. oblig.
l. qui Rome. §. coheredes. ⁊ l. ſi. C. de iure emphy. Secūdo caſu
aut fuit aſſumptus conſultor inter viuos, ⁊ tunc ſine eius ꝯſen-
ſu, vel voluntate non valet quod agitur. argument. ĩ. de verbor.
oblig. l. ſi quis arbitratu. ⁊ C. de contrahen. empti. l. ſi. Si vero
in vltima voluntate, ⁊ tunc ſi nō poteſt, vel per annū diſtulit tūc
poterit ſine eius cōſilio vel conſenſu procedi ad actum, vt C. cō
munia de leg. l. fin. §. ſꝫ ⁊ ſi quis. ¶ Tertio quero, quid ſi dat cō
o ſilium malū o ille, † cuius conſilium debet ſequi? Certe illud ver
10 bum, cōſilium debet intelligi arbitrio boni viri, vt ꝺ. l. Titium,
⁊ Meuiū. ij. reſponſo. s̃. alleg. ⁊ ideo ſi dat malum conſilium, il-
lud non eſt ſequendum. vt ĩ. de contrah. empt. l. hec venditio. ⁊ ꝺ
legatis iij. l. fideicommiſſa. §. quanquam. ⁊ de legatis ij. l. i. ⁊ ideo
id quod dicitur, ꝙ eius conſilium tenetur ſequi, intelligitur, ſi
11 eſt equū. Sed ſi de vno dubitatur † quid fiet, an procedetur ad

actum eius conſilio ſpreto, vel nõ. ¶ Ad hoc dic aut eſt talis ca
ſus, in quo nullo dato cõſilio actus vitiatur, vt quando ex diſpo
ſitione hominis is, q habet poteſtatẽ ab homine, debet alterius
conſilium requirere ⁊ ſequi. ⁊ tunc aut talis poteſtas, vel volun
tas dependet ex poteſtate, ſeu voluntate vniꝰ, vt puta cõſtituẽ
tis procuratoreȝ, vel ſimilis, ⁊ non põt vltra procedere. ⁊ impu
tat ſibi ꝙ tam indiſcrete cõſtituit. ar. ſ. de mino. l. cum mandato.
in fi. facit ĩ. ea. l. §. eſt aũt. Facit optime extra de elec. c. j. i ſi. in vj.
Aut pendet ex voluntate duorum contrahentiũ, et tunc illud
p iniquum conſiliump reducitur ad arbitrium boni viri, ⁊ ſic pro
cedetur ad actuȝ. l. ſocietatem. §. arbitrorum. infra pro ſoc. ⁊ de
oper. li. l. libertus. Aut eſt talis actus, in quo poſſet procedi ẽt
ſi nullum conſiliuȝ dediſſet, quod quãdo ſit, patet ex his, que ſ.
dixi in q. proxi. precedenti. ⁊ tunc, aut tale conſilium cõtinet ma
niſeſtam iniquitatem, ⁊ tunc perinde eſt, ac ſi nihil dixiſſet. ⁊ ſic
procedetur ad actum. vt ĩ. de appel. l. ſi expreſſim. et ff. qui ſatiſ.
cog. l. quoties. nec eſt opus adire pretoreȝ vt corrigat quod ma
niſeſte iniquum eſt. l. que ſub conditione. §. penul. de condi. inſti.
aut non continet maniſeſtam iniquitatem, tunc recurrẽdum eſt
ad iudicem, qui, cauſa cognita, illud conſilium reducat ad arbi-
trium boni viri, vt l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. verſicu.
ſed ſi. ff. ſoluto matri. Dices tu, imo quando conſilium maniſeſte
eſt iniquum, debet reduci ad arbitrium boni viri. l. ſocietatem.
in fine. pro ſocio. Unde ſi illud conſilium ſeu arbitriũ in caſu il
lo haberetur pro nullo, actus vitiaretur. d. l. ſi quis arbitratu.
de verborum obligatio. ⁊ l. fina. de contrahen. emptio. ⁊ ideo lex
voluit, ꝙ reducatur ad arbitriũ boni viri, vt res potius valeat
quam pereat. l. quoties. de rebus dub. Sed in caſu ꝓpoſito res
non perit. et ideo in principio diſtinctionis non fecit differen-
tiam, vtrum eſſet maniſeſta iniquitas, vel non. ¶ Quarto que-
q ro, dicit ſtatutum, q ꝙ † iudex ferat ſententiam cum conſilio ſa-
12 pientis, r iudex tulit ſententiam ſine illo, an valeat ſententia? vi-
r detur ꝙ ſic: quia leuis omiſſio ſolennitatis non vitiat. l. j. in fi. de
* vent. inſpi. Sȝ iſta eſt leuis ſolẽnitas, *quod patet, quia nõ de
bet eius cõſilium ſequi de neceſſitate. vt ſ. dixi, ergo ⁊c. Cõtra
rium credo. Cum enim iudex habeat poteſtatem a lege munici-
pali ciuitatis, ⁊ lex illa ciuitatis dicat conſilium debere requiri,
tunc debet requiri de neceſſitate, vt dictum eſt, alias actus non
13 valet, non obſt. contrarium quia debes ſcire, ſecũdum Old. † qd
quedam ẽ ſolennitas, propter quã ſubſtantia facti non poteſt
mutari, ⁊ iſta dicitur leuis ſolennitas, ⁊ omiſſa nõ vitiat. d. l. j.
in fin. ff de ven. inſpi. Quedam eſt ſolennitas, per quã facti ſub-
s ſtãtia põt mutari, ſi omittatur, ⁊ iſta non dicit leuis ſolẽnitas, s
argu. in l. cum hi. §. ſi pretor. ſ. de tranſac. Sȝ in caſu noſtro cõſi
liũ ſapientis põt trahere iudicem in contrariam ſententiam. l.
item ſi vnus. §. principaliter. ⁊ l. ſeq. ſ. de arbi. ergo nõ eſt leuis ſo
14 lẽnitas. ¶ † Quinto quero iuxta predicta. quedã cauſa eſt com
miſſa alicui conſulenda, ille conſultor omittit dare conſilium, an
ſit alteri committenda, vel iudex procedat, alterius conſilio non
requiſito. Quod videtur, per ea que dicta ſunt in ij. q. Credo tñ
alij cõmitti, per l. in coniunctione. C. de nup. Nõ obſtant q̃ dicta
ſunt ſ. in ij. q. qꝛ illa vera, qñ in diſpoſitiõe perſona appoſita eſt,
cuius conſilio quis debet vti. In qõne aũt noſtra loquimur, qñ
ſtatutũ generaliter loquitur, ꝙ feratur cũ conſilio ſapientis, qd
cõſilium in genere perire non põt, vt l. incendium. C. ſi cer. pet. ⁊
l. ꝙ te. ſ. ſi cer. pe. ⁊ ĩ. ad l. Fal. l. i rõne. §. tametſi. ⁊ §. diligẽter. Et
circa predicta vide multa membra, ſeu verba que ponit Spec.
t in tit. de requi. conſi. t ¶ † Sexto quero, quid ſi cõpromiſſum eſt
15 in aliquem ꝙ ferat ſententiam ſcd͂m conſilium alterius ſapien-
v tis an valeat? v Uidetur ꝙ ſic, qꝛ in iudicijs, cõtractibꝰ, ⁊ in vlti
mis voluntatibus, poteſt talis conditio apponi, vt ſupra vidi-
ſtis. In contrariũ videꝉ caſus. l. item ſi vnus. §. idẽ Põponiꝰ.
de arbi. Sol. dicũt quidã, ꝙ valet, per ea que dicta ſunt. Nõ ob-
ſtat d. l. itẽ ſi vnus. §. idẽ Pomponius. ſ. de arbit. qꝛ ibi fuit di-
ctũ, ꝙ ꝓnuntiaret, ꝓut Titio diſpẽſatori placeret, ideo non va-
let, qꝛ omnis poteſtas collata videtur in placitũ Titij, ſiue equũ
ſiue iniquũ dicat. ideo nõ vȝ, qꝛ remanet arbiter ſolo nomine. ar.
ĩ. tit. ij. l. ſed ⁊ ſi pupillus. §. ſȝ ſi in totũ. Sed ſi dixiſſet, ſm arbi-
trium vel conſiliũ Titij, tũc valeret, qꝛ intelligitur cõſiliũ Titij
ſm arbitriũ boni viri, vt ſ. dictũ eſt. Et ſic intelligiꝉ §. ſȝ ſi ita.
qui ſequitur ſtatim poſt §. idẽ Põponius. arg. ĩ. de le. iij. l. fidei
commiſſa. §. quãquã. ⁊ ita dicebat Old. ⁊ refert qd erat intelle
ctus Poſt. Sed certe noſtri gloſſatores aliter intelligũt, §. ſed
16 ſi ita. nec dicta opinio placet, nã verbũ, placet, † ſeu placebit, ideȝ
importat qd verbũ, arbitratu, vt intelligatur de arbitrio boni
viri, non de libera voluntate. Caſus eſt de fideicom. liber. l. Lu-
cius Titius teſtamento. Et ſic inducendo relictum libertis col
latum in liberam voluntatem grauati non valet. vt lege, fideicõ
miſſaria libertas. §. reſpon. ĩ. de fideicommiſſ. lib. Sed ſi ita re-
linquatur libertas, ſi heredi placebit, valet. Ego maniſeſte con-
cluderem qd verbum, plȝ, debet intelligi de arbitrio boni viri,
nõ de libera volũtate, ergo idẽ eſt dicere arbitratu Titij, quã-
tũ dicere, de cõſenſu ⁊ cõſilio Titij, vel bene placito Titij. Nã de
vtroqȝ intelligitur dictũ arbitriũ boni viri. In queſtione ergo
x premiſſa x dic, aut eſt dictũ de cõſilio, ⁊ conſenſu, vel beneplacito
Titij vel arbitratu Titij, ⁊ nõ vȝ. vt d. §. idẽ Pomponiꝰ. Ra-
tio, qꝛ iſta conditio eſt cõtra ſubſtãtiã arbitrij, que eſt, vt arbi
ter poſſit pronũtiare eque, vel inique. l. idẽ proferre. §. ſtari. de
arbitr. Sȝ eo caſu auferꝉ libera poteſtas arbitro, qꝛ contra il
lius Titij placitũ, cõſiliũ, ſeu arbitriũ, nõ poteſt pronuntiare,
cum talis poteſtas ſit ei data ab hoĩe, vt dictũ eſt ſ. in iiij. q°.
ergo ⁊c. Aut eſt dictum, quod arbiter pronũtiet conſilio Titij
ſimpliciter, ⁊ tũc valet, qꝛ ſufficit ꝙ eius conſiliũ requirat, nec
teneꝉ ſequi, vt dictũ eſt, ⁊ ſic ꝑ hoc nõ auferꝉ ei libera poteſtas.
⁊ hec opi. tãgitur in Spe. de arb. §. ſequiꝉ. verſ. ſȝ quid ſi dicaꝉ.
y Et ex hoc apparet, quod gl. y ĩ. de hered. inſti. l. illa inſtitutio. q
dicit, quod põt cõpromitti vt feraꝉ ſñia, prout videbitur de iu
17 re alicui ſapiẽti, nõ bñ dt. Nã † verbũ, z ⁊ videbiꝉ, idẽ importat
3 quod verbũ, placebit, ſeu arbitratus fuerit, vt d. l. fideicõmiſſa
18 ria libertas. ĩ. de fideicõmiſ. lib. ¶ Septimo quero, quid ſi par
tes cõſentiũt in iudicẽ ordinariũ, vt ferat ſententiã, prout vi-
debitur tali ſapiẽti, ⁊ iudex hoc fecit, an valeat. Et videbiꝉ qd
nõ, ꝑ ea q̃ ſ. dicta ſunt de arb. arg. l. j. ſ. de arbi. Cõtrariũ dico ꝑ
19 l. ſi cõuenerit. de re iudi. ⁊ ideo aliud in iudice, qui nõ habet † ita
liberam poteſtatem, ſicut habet arbiter, imo habet ipſam limi-
tatã, ⁊ obligatã legi, ⁊ equitati, vt in auth. iuſiuran. quod pſta.
ab his. per totum ⁊ ĩ. de penis. l. hodie. ⁊ Inſtit. de offic. iudi. in
prin. ⁊ ſic non eſt contra ſententiam iudicis, ſeu eius ſubſtãtiã.
An autem teneatur ſequi de neceſſitate, patet ex his q̃ ſ. dicta
20 ſunt. ¶ † Ultimo quero, quid ſi dicatur, a qd ferat ſententiã cũ
a conſilio ⁊ arbitrio alicuius incerte perſone, an iſta adiectio ali-
quid operetur? diſtingue, Aut loqueris in extraiudicialibus,
aut in iudicialibus, ⁊ his, que ſapiunt naturã iudiciorũ, vt arbi
tria. Primo caſu, aut illius incerti electio cõpetit pluribus, ⁊
regulariter nõ valet quod agitur, qꝛ poſſunt in eligẽdo diſſen
b tire. b l. ſi merces. in prin. ĩ. loca. ⁊ ibi no. Fallit in caſu l. ſi fundꝰ.
in ſi. ĩ. de pign. ⁊ in caſibus, in quibus valet promiſſio incerta. ff.
de iu. dot. l. cũ poſt. §. gener. ⁊ ibi no. dixi in l. ita ſtipulatus. de
ver. obli. Si vero cõpetit vni, tunc valet: qꝛ ceſſat ratio ꝑdicta
ergo ⁊c. arg. l. adigere. §. quãuis. de iure patron. Scd͂o caſu qñ
in iudicialibus, tunc valet iudicis interlocutio, quod partibus
diſcordãtibus, vel ipſe eliget, vel partes ad cõcordiã coget. ſ.
de arbi. l. itẽ ſi vnꝰ. §. principaliter. ⁊ ſ. de iureiu. l. iuſiurãduȝ.
§. ſi de qualitate. de bo. auth. iud. poſ. l. in venditione. in ſi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Remanet contrarium. Uide Bar. in l. j. ſ. de officio conſu. ⁊ in l. pluribus. ſ. de procura. ⁊ in l. creditor. §. duobus. ĩ. mandati.

b ALEX. ¶ Diſtingue. Qñ pluribus mãdaꝉ idẽ officiũ, an vnꝰ faciet ſine alio, bene facit qd ĩ. ſcripſi in iiij. queſtione. ſecunduȝ Inn. ⁊ qd no. Bar. in l. ſi. ĩ. vti poſſ. Et de executoribus, vide qd habetur per Guid. de Suza. in l. nulli. C. de epiſ. ⁊ cler. ⁊ Bart. in conſilio, factum tale proponitur, Titius fecit teſtamentum. ⁊ vide Bald. in rub. C. eodem. ⁊ dicit Ang. per illũ tex. in l. Imperatores. §. ſi magiſtratus. de appella. quod ſi duo ſunt executores teſtamenti, ⁊ vnus recuſat, alter inſolidum exercebit officium. Si autem ambo recuſent, dieceſanus ꝓuidebit. l. nulli. C. de epiſco. ⁊ cleri. ⁊ l. ſi quis ad declinandam. Et adde iſtis quod no. Bal. in l. j. C. ſi vnus ex plu. tu. Ex cuius verbis ſuppletur doctrina Bar. hic. ¶ Adde pluribus executoribꝰ qualiter vno nolente, vel non potente, ceteri exequantur. Bald. cõſi. lxxvij. ⁊ ccccxij. ij. lib. ⁊ clvij. iiij. lib. POMA. ¶ Uide Are. conſ. lvj. Pan. c. prudentiã. de offi. deleg. conſi. lvij. vol. j. ⁊ cõſi. lxxvj. vol. ij.

c ¶ Tertio caſu. Aduerte, qꝛ Bart. hic ſentit qd officium procuratoris ſit authoritate, ⁊ vtilitate publicum, adde quod hoc idem tenet Abb. in c. prudentiam. de offi. deleg. ⁊ Mod. in cap. poſt ceſſionem. de probatio.

* CLAUD. ¶ Inſolidũ. Limita, vt per Aret. conſi. lxvij.

d ALEX. ¶ In pluribꝰ. De hoc per Bal. in l. nulli. ad finẽ de epiſcopis ⁊ cle. ⁊ ibi qd ſi vnus deceſſit, ⁊ quid ſi vnus abeſt. Quid autem in pluribus tutoribus vno decedente vide Bald. in lege, cum magiſtratus. C. quando prouo. ⁊ ibi etiam, quid ſi tutores ſint diſcordes, ⁊ an iſti poſſint animi ſui motum alteri committere, videlicet conſocio. quid ſi vnus eſt priuatus, vide Baldum, in authentica, hoc amplius. C. de fideicommiſſ. ⁊ qd vnus non poſſit ſine alio, ponit Bald. in l. fina. in principio. C. communia de legatis. Adde quid de pluribus tutoribus Bald. conſi. clv. ij. lib. ¶ POMA. Uide Pan. conſi. cx. volum. ij. Aretin. conſilio xciiij.

c POM.¶ A tergo liqueat. Uide Fel.in c.quoniam contra fal-
ſam de probatio.
* CLAV.¶ Iſta materia. Uide text.in c.ne p defectu.de electio-
ne.Bald.in c.quia propter.eo.tit.vide Felin.c.cum dilecti. de
reſcript.
f ALEX.¶ Uenio ad queſtionem. Uide Bar. in l. ſi cõuenerit.
ð re iudic.⁊ moder.in l.j.§.j.ſ.de appellat. ſed ibi tractatur de iu
dice.Et vide omnino Cyn.⁊ Joan.in l.cum tale. §. ſi arbitratu.
ð condi.⁊ demõſtrationi.⁊ ibi diſtinguit, an dicatur cũ conſilio,
aut cũ cõſilio ⁊ cõſenſu,an dicat arbitratu talis.⁊ habetur in ca.
cũ in veteri.de elec.per Joan.And.in regula, nullus ex cõſilio.
An ſit differentia ſi dicatur cum conſilio,conſenſu,vel licẽtia,vi.
de Bal.C.eo.in rub.in q.vij.⁊ ibi etiam quid ſi dicatur,ſine con-
ſcientia.Et adde que no. Bal.in l.j.in fine.C.de indicta vidu.tol.
Adde vt per Bal.conſi.cxxiij.incip.viſo teſtamento.iiij.lib.
g POMA.¶ Eo caſu. Uide vnum verbum Feli.in ca. ſciſcitatus.
de reſcriptis.⁊ in cap.cum omnes.de conſtit.Bart.conſi.j.vol.j.
Fel.in ca.iij.de re iudic. Panor.in cap.cum olim.de arbi.⁊ in ca.
cum in veteri.de ele. Ana.conſ.xv. Panor.in c.pe.⁊ ibi Barb.⁊
Fel.de conſti. Pan.in c.iij.de off.dele.Fel.in c.j.de ſpon.
h ALEX.¶ De cõſi.De dictione de,⁊ cum,per Joã.And.in reg.
nullus ex conſ ð re.iur.in Mercurial.per Archi.in c.cum olim.
de arbit.⁊ in c.ſi pro debilitate.de offic.deleg.
i POMA.¶ L.Titium.Uidetur mihi tamẽ vt ille tex.habeat a-
lium intellectum.vide Socy.conſ.xl.vbi ponit aliqua ex quibus
colligitur,quando dicatur particeps officij.
k POMA.¶ Cũ conſilio. Uide Ang.conſi.clxxxiij.⁊ cõſilio cxiiij.
⁊ conſi.clvj.Ange.in §.ſi quis.Inſtit.de ſuſpec.tuto.
l ALEX.¶ Seruanda eſt. No.pro commiſſionibus teſtatorum
dicẽtium,nolo q ſis executor meus,neqȝ exequaris ſine licentia
guardiani fratrum Minorum,non valet:eo quia non eſt capax.
⁊ non valet eius cõſenſus.qð no.ad ea q dixi poſt Bar.in l.bono-
rum.C.qui admit.⁊ ad hoc adde Bal.in auth.ingreſſi.in j.col.C.
ð ſacr.ſan.eccl.⁊ Bar.⁊ que ibi dixi in l.quidã decedẽs.§.pater.
de admi.tut.⁊ Bal.in d.authen.ingreſſi. Et adde omnino Bal.
in l.id quod pauperibus.C.de epiſ.⁊ cleri.⁊ Bal.in rub.C.eo.⁊
ibi contra Bar.etiam,⁊ an debeat ſaltem requiri conſilium fra
tris minoris in exequendo ſecundũ voluntatẽ teſtatoris.Bar.
in trac.Minoricarũ.lib.iij. tenet q aliquo caſu ſic, vt ibi, ⁊ per
Pet.ð Anc.expreſſe in cle.exiui.de ver.ſigni.tȝ quod nullo caſu
dȝ requiri.⁊ no.per Barto.in d.auth.ingreſſi.Adde,an tunc mi
nor poſſit alium ſubſtituere. Pe.de Anc.conſi.cciij.
m POMA.¶ Per hoc. Uide Alex.conſi.lviij.vol.ij.Felin.in ca.ex
parte.vlt.col.de conſti.Bar.in trac.Minor.lib.iiij.in iij.diſtin-
ctione.Curti.conſi.lxij.col.fin.
n POMA.¶ Quid ſi. Uide Pau.conſi.v.col.j.Fel.in ca.pe.ð con
ſti.Pan.ca.cum in veteri.de elec.Barb.in ca.ex parte.de cõſtit.
Are.conſi.xxvj.ver.iij.quero.vide limi.per Fel.in c.cum venera
bilis.ð except,
o ALEX ¶ Conſilium malum.Cõtrarium videtur velle Bar. in
l.ſi conuenerit. de re iudi.vide qð dixi ibi poſt Jmol. ¶ POM.
Uide limitata per Fel.in ca.cum venerabilis.de excep.
p POMA.¶ Iniquum conſiliũ. Uide in ſimili per Feli.in ca.ex li
teris.col.vlt.ð conſti,⁊ in ca.cuȝ venerabilis.ð exce. Pan.in ca.
iij.col.ſi.de offic.deleg.Jaſ.in l.ad monendi.ſ.de iureiuran.
q POMA.¶ Dicit ſtatutum. Uide Alex.conſi.lix.vo.iiij. Feli.in
ca.ex parte.col.j.ð conſti.Ale.l.ſi quis mihi bona.§.ſi coram. de
acq.her.col.j.⁊ in l.j.ff.de li.⁊ poſthu.⁊ cõſi.lix.col.j.vol.iij. Ra-
pha.Cuma.conſi.lv.⁊ vnum verbũ Fel.in ca.eccleſia ſancte Ma
rie.de conſti.Ful.conſi.cxl.Card.in clemen.j.xj.qõ.ð offic.dele.
Pau.⁊ ibi alios,ca.j.de offi.deleg.Hec tamen limita,vt per A-
ret.in d.§.ſi coram.vide Alex.extendentem conſil. cxlv.col.fin.⁊
ſi aliud ſtatutum diceret,quod ſentẽtia iudicis aliqua de cauſa
non poſſet dici nulla:nam,hoc nonobſtante,vigore ſtatuti,ð quo
hic per Bar.poterit dici nulla.Uide Felin.in c.ex tue.de ſimo.
Soci.cõſi.xcvj.Et an ſi ſententia eſt lata ſine conſilio ſit ipſo iu-
re nulla.Uide Ale.con.liiij.vol.iiij.conſ.cxlv.vol.v.⁊ conſ.cxxj.
in ſi.vo.iiij.Et aliquid per Alex.hic in apoſt.
r ALEX.¶ Cum conſilio ſapientis.Si ſententia fertur ſine conſi
lio ſapientis,an valeat.Ex quo dixit ſingulariter Joan.And.in
ca.non eſt,de conſuet.in vj.in nouella,quod ſi iudex cõmittit cau
ſam alicui cum hoc,quod non ferat ſententiam ſine conſilio ta-
lis ſapientis viri,quod ſi lata eſt ſine conſilio,eſt nulla ipſo iu-
re.ſine appel.⁊ in hac materia,ð cõſilio,⁊ an iudex cõmittẽs cau
ſam poſſit committere eam cum hoc quod non ferat ſententiam
ſine ſuo cõſilio,an valeat,⁊ ſi. Uide Inno.in ca.ſi pro debilitate.
ð offi.deleg.Sȝ circa hoc dicit hic Bar.cõſidera propter id qð
dixit Bar.in l.j.⁊ ibi dixi.C.de relationib. Et ad predicta vide
Bar.in l.item ſi vnus.§.idem Põponius.ſ.de arbi.⁊ ſ.l.proxi,
Et in materia conſilij ſapientis,vide vnum verbum Bal. in ca.j.
de contro.inueſti.⁊ Bal in l.ij.C.ð leg.⁊ Bal.in repet.l.tale pa-
ctũ.§.q puocauit.ſ.ð pac.⁊ Ang.in l.ad principem.ſ.ð appel.⁊
Bar.in l.ille aut ille.§.cum in verbis.ð leg.iij.⁊ de conſilio aut.
vide Bal.⁊ Ang.in l.j.C.de tut.⁊ cura.illuſtriũ perſo.⁊ no.ſin-
gula.Bar.in l.in bonorum.de bo.poſſ.v i videtur poſſe dici de
iſtis vicarijs caſtrorum,qui non tenentur eſſe periti,vt ſi ſequã-
tur conſilium malum,non teneantur in ſyndicatu.Item iſtis ad-
de Bal.in l.j.C.ne lic.ter.prouoc.⁊ ponit Bar.de queſtione hac.
Itẽ ponit,an ſi in ſententia nõ appareat ð conſilio,an preſumat.
⁊ adde hic Bal.in l.ſi quis mihi bona.§.ſi corã.ð acqui.here.⁊ in
materia adde qð dixit Inno.in ca.ſi pro debilitate.de offic.de-
leg.Quid,ſi contra ſubſtantiam cõpromiſſi eſt,quod arbiter dȝ
ferre laudum ſecundum conſilium ſapientis,⁊ quid ſi cum requi-
ſitione conſilij de quo per Bal.in l.illa inſtitutio.de here.inſtit.
Quid autem in arbitratore:vide per Bal.in l.fin.in xij.q.C.de
Jhen.emp.⁊ vide ſ.proxi.per Bar.in l.item ſi vnus. §.iij.ſ.de
arbi.⁊ vide in hac materia Bal.in rub.C.eo.⁊ Joan.And.in re-
gula,nullꝰ ex conſ.⁊ quod legitur,⁊ notatur in cap.ad noſtram.
de conſuetudi.de queſtio.Bar.vnum adde,quod ſingu.dicit In-
no.in cap.nec epiſcopi.de temp.ordina..quod ſi eligantur plu-
res ad cõſulendum in cauſa,⁊ ſint diſcordes,quod iudex põt ſe-
qui maiorem partẽ.⁊ Bar.hic tȝ quod iudex nõ tenetur ſequi.
⁊ iſtum dictum Inn.facit ad no.per Bar.ſ.eo.§.⁊ per Lud.in
rub.ð arbi.vbi de hoc,⁊ ſi.in hac materia.⁊ ad dictum Innoc.in
d.c.nec epiſcopi.vide per Modern.ff.de appell.l.ad principem.
¶ Et vidi de facto annullari quandam ſententiam latam nõ ex-
pectato conſilio ſapientis,poſtquam fuerat miſſus proceſſus,⁊
maxime,quia ſtatutum erat in ciuitate illa,quod nõ valeret ſen-
tentia niſi ferretur ſecundum conſiliũ ſapiẽtis.Nam dicebatur,
ſententiam ipſo iure nullam eſſe,non expectato conſilio ſapien-
tis,etiã ſi expreſſe ſtatutum non annullaret, ex quo etiam de iu
re cõi eſt promiſum,qð dȝ expectari conſilium,poſtquam pceſſꝰ
miſſus fuit per not.per Bar.Ad hoc facit tex.in c.cũ in veteri.
ð elec.⁊ in c.cũ olim.⁊ ibi expreſſe no.Ant.⁊ Jmo.de arb.Bar.
in l.Titiũ ⁊ Meuium.in prin.ff.de admi. tuto.⁊ Jo. And. in c.
nec epiſcopi.de temp.ord.poſt Inno.⁊ Hoſt.ibi.⁊ Bal. in l.ex
illo.C.ð ap.⁊ in l.j.ad ſi.C.ð manumiſ.vin.⁊ in l.j.C.ne lic.ter. p-
uoc. ⁊ clare firmat Jo.And.in addi.ad Spe.in tit.ð requiſi.cõ-
ſilij §.j.ſuper verbo,vt autem,referens ita tenuiſſe glo.⁊ Old.⁊
quod no. Jo.And.in c.nõ eſt,de conſue.in vj.in Nouel.⁊ in ca.p
debilitate.de off.deleg.Et in dubio etiam nõ preſumitur quod
interuenerit dicta ſolennitas cõſilij a ſtatuto requiſita, vt elegã
ter probat Bal.in d.l.j.C.ne lice.ter.prouoca.reprehẽdẽs Hoſ
tie.qui contrariũ tenet.Et cũ Bal.tranſit etiam Pet.de Anc.
in repe.c.canonũ.de conſti.in verſi.ſimilem queſtionẽ ponit Jo.
And.⁊c.⁊ licet Spec.in ti.de requiſi.conſi.§.j.in ver.ſi vero nõ
eſt.videatur velle,quod tale ſtatutum,vel conſuetudo arctans
iudicẽ ad requirendũ,⁊ ſequẽdũ conſilium ſapientis,nõ teneat,
per c.ad noſtram.de conſuetu. tamen cõmuniter tenetur contra
riũ.vt no. Joan.And.in d.§.j.in add.quam ponit ſuper verbo,
vt autẽ.⁊ eſt de mẽte Bar.⁊ doc.in l.ſi cõuenerit.de re iu.⁊ Jnn.
clare.in d.c.ſi pro debilitate.⁊ Bal.in locis ſ.prime allegatis.
Nam ſicut valet conuentio partium,quod iudex teneatur indi-
care ſecundum conſcientiam talis.d.l.ſi conuenerit.cum ibi not.
ita oportet valere ſtatutum,quia quod fieri poteſt per pactuȝ,
poteſt per ſtatutum tanto fortius,vt no.glo.in l.neqȝ ex preto
rio.⁊ in l.neqȝ pignus.§.priuatoruȝ.ff.de reg.iur.⁊ in rubr.C.ð
decre.decur.⁊ in l.ij.que ſit longa gſuetudo.⁊ ibi Bal.¶ Adde
quot modis conſilium requiratur,⁊ an iudex teneatur cauſam
committere conſulendã,⁊ illud conſiliuȝ ſequi,ſplendide Pau.
de Caſt.conſi.lxxvij.incip.pro declaratione.⁊ aliquid cõſi.cclij.
per Ang.conſi.cxxxvj.Et qualiter intelligatur ſtatutum,quod
cauſa committatur intra certuȝ tempus,per eundem conſi. clx.
⁊ ibi etiam an iudex conſilium ſequi teneatur,⁊ per eundem con
ſilio clxxxvj.⁊ conſi.clxx.vbi dicit quod imperito non eſt tur-
pe ſequi conſilium periti,per Bal.conſil. ccclxx.j.lib.Et quid ſi
conſilium ſapientis ſit preſentatum extra tempus,⁊ iudex gfir-
mauit,an valeat,per eundem conſil.cliiij.⁊ clvij.iij.lib.Et quod
conſilio imperiti non ſit ſtandum per eundem conſilio cxcvij.
Et quid ſi cõſultor ſuper pluribus articulis aliquos ſibi reſer-
uauit,an valeat conſilium per eundem conſilio ccccxxxvi.iij.lib.
Et an coram conſultore poſſint produci inſtrumenta,per eun-
dem conſilio lxxvj.j.lib. Et per Romanum conſilio ccxxviij. an
ſequi conſilium iudex teneatur.Et an per petitionem cõſilij ita
ſuſpẽdatur ſentẽtia,ſicut per appellationẽ:p eũdẽ cõſi.ccxxxv.
s POMA.¶ Leuis ſolennitas. Adde que dicatur leuis ſolẽnitas
per Alex.conſi.xcviij.in iiij.volu. Uide Alexandruȝ conſil.lix.
volumine iiij.⁊ ibi ponit an valeat ſtatutum,quod iudex tenea-
tur ſequi talem ſententiam.Claudius.
t POMA.¶ Conſi. Uide in materia .Barb.conſi.xj.vol.j.

v ALEX. ¶ An valeat. Cõpromiſſum qđ ſnĩa feratur ſcđm conſilium ſapientis, vide Ludo. in repeti. rubri. ff. de arbit. in verſic. vlterius queritur, ſi cõpromiſſum ſit per docto. in c. cum olim. đ arbit. p doc. in l. illa inſtitutio. ꝭ. de heredi. inſtit. poſt gl. Quid aũt in arbitratore, vide per Bal. in l. ſi. in xij. q. C. de contrahen. emp. ⁊ vide Bar. in l. ſi vnus. §. iij. ꝭ. đ arbi. ⁊ vide ibi hanc materiam. ⁊ Bald. in rub. C. eo. ⁊ Joan. And. in regu. nullus ex conſilio. ⁊ quod legitur, ⁊ no. in cap. ad noſtram. de conſu.

x ¶ Premiſſa. Vide Lanfran. in tracta. de arbit. in verbo, multis. Raphael. Cum. conſi. lv.

y ALEX. ¶ Quod gl. Vide Bal. in l. j. C. de arbit.

z ALEX. ¶ Videbitur. Not. de verbo videbitur, ⁊ placebit, vide Bart. in l. ſi cui. de leg. j.

a POM. ¶ Si dicatur. Quid autem iuris ſit, qñ aliquis hꝫ facere aliquid de licentia ⁊ permiſſione alterius, vide Barb. conſ. xi. vol. j. ⁊ pro declaratione vide Alex. conſi. clxxxv.

b POMA. ¶ Diſſentire. Vide Fel. in c. qm̃ cõtra. de probat.

§. **Exercitorem.** Supra dixi, quis dicatur magiſter, hic declaratur quis dicať exercitor. h. d. Exercitor dicitur is, ad quem omnes reditus veniunt, nec perſone cõditio inſpicitur, niſi ſit minor, qꝛ tunc tutoris, vel curatoris authoritas inſpicitur. hoc dicit.

§. **Eſt autem.** Contrahentes poſſunt eligere exercitorem ſiue magiſtrum, ſꝫ exercitor non poteſt eligere contrahentes, niſi in ſubſidium. h. d. ¶ Not. quod magiſter, ſiue exercitor, põt conueniri ex cõtractu ſuo, qđ qualiter intelligatur, videbitis in l. ſi. ꝭ. tit. ij.

1 ☞ Contractus factus per ſeruum voluntate domini, quando obliget dominum.

2 Patris voluntas circa contractum filij non ſemper obligat patrem.

§. **Si is qui nauem.** Cõtinua primo ad precedentia, ſupra dixi qđ tenetur exercitor, ſiue inſtitor, ſiue ſit ſui iuris, ſiue fili⁹ vel ſeruus. ſꝫ vtrũ ex perſona inſtitoris, qui eſt in poteſtate alterius teneatur pater, vel dñs ponitur in hoc §. diuide. Primo ponit verba edicti. Secũdo proſequitur edicti expoſitionẽ reſpõdendo cuidam tacite obiectioni. Tertio ponitur quedam alia queſtio ex premiſſis deſcendens. Secunda ibi, licet. Tertia ibi, ſed ſi ſciente. ⁊ h. d. Qui exercitorem habet in poteſtate, ſi fuerit volens in merce dominica, ⁊ nauali obligatur inſolidum, ſed in peculiari tributoria obligatur. Idem in nauali, ſi ſola ſcientia ſuperuenit. h. d. ibi, iudiciũ datur. Hec ſunt verba edicti qđ poſtea ſequitur, eſt expoſitio edicti.

1 ¶ † Opp. quod in quolibet contractu, ſi contrahit domini voluntate, dominus teneatur inſolidum ex titulo quod iuſſu. ꝭ. quod iuſſu. l. j. §. ſed ⁊ ſi mãdauerit. ⁊ §. ſi ratum. Sol. dicit gl. verũ eſt, quãdo vult agere quod iuſſu: ſed hic loquitur quando vult agere tributoria. Tu dic ſecundũ Marti. quod in actiõe quod iuſſu. requiritur, qđ dominus ſciat ſpeciem cõtractus, ſed in hac ſufficit, quod ſciat eum negotiari, licet ſpeciem cõtractus ignoret. ⁊ ideo dic, Aut fili⁹, vel ſeru⁹ negotiatur domino inuito, vel ignorante, ⁊ tunc dominus tenetur ſolum de peculio, per titulum ꝭ. de procu. per totũ. Aut cõtrahit domino ſciente tantum, ⁊ tunc tenetur tributoria, ſiue in merce nauali, ſiue in alia, vt hic, in ver. ſꝫ ſi ſciẽte. ⁊ ꝭ. de tributo. per totum. Aut contrahit domino volente, ⁊ tunc aut vult certam ſpecieꝫ contractus, ⁊ tenetur inſolidum, per titulum, quod iuſſu. Aut vult eum negotiari generaliter, ⁊ tunc in merce nauali tenetur inſolidum, vt hic, in merce non nauali tenetur tributoria, vt hoc §. ver. ad inſtitorum. ⁊ ꝭ. de tribu. per totũ. Vide gl.

2 quod voluntas † patris circa contractum filij non ſemper obligat patrem inſolidũ. Pro hoc habetis tex. no. in l. Lucius Titius Caium Seium. ꝭ. de adminiſtr. tuto. ⁊ qđ importat hoc, ſcilicet contractuꝫ fieri de mea voluntate, examinaui pleniſſime ꝭ. ſolu. mat. l. poſt dotem.

§. **In poteſtate.** Habuiſtis ſupra expoſituꝫ, verbum, ex voluntate, hic exponit verbum, ex poteſtate. h. d. Verbum ex poteſtate, accipiť pro patria ⁊ dominica, ⁊ etiam pro ea, quam habet, qui iuri alteri⁹ eſt ſubiectus. hoc dicit.

§. **Quanquam.** Hic exponit verbum, magiſtro, poſitum in edicto.

* §. **Hec actio.** Exercitor, ⁊ magiſter tenẽtur inſolidũ, ſed vni⁹ ſolutio alium liberat. * Vide tex. ibi, minuetur obligatio ⁊c. Glo. in verb. ⁊ ſuo nomine. ꝭ. manda. in l. Papinianus. inducit hunc tex. ad hoc quod ſi fideiuſſor ſoluit nomine eius, cuius nomine obligatus eſt, quod debitor liberetur ipſo iure: ſed hoc nõ dicit iſte tex. qꝛ ſi exercitor ſoluat, quod liberetur magiſter ipſo iure. Sed tu intellige iſtuꝫ tex. qđ vbi exercitor ſoluit ſuo nomine, tollitur obligatio magiſtri per exceptionem doli. Sꝫ vbi nomine magiſtri ſoluit exercitor, tollitur obligatio ipſo iure, vt d. l. Papinianus. ⁊ ꝭ. de adminiſt. tuto. l. ſi minoris. ⁊ de ſolu. l. Modeſtinus. vbi de hoc. ¶ Itẽ aduerte in hac materia. Sic eſt de iure, ꝙ primo dꝫ conueniri ꝑ principalis, dummodo ſit preſens, ⁊ ſoluendo: quid ſi conueniatur fideiuſſor, debitore preſente, nunquid erit intelligendum in hac materia, ꝙ primo debeat conueniri magiſter, ꝙ̃ exercitor: dico ꝙ non: qꝛ lꝫ fideiuſſor ſimplex debeat conueniri vltimo, tñ fideiuſſor in rem ſuam primo dꝫ conueniri, qꝛ habetur pro reo principali. ꝭ. de pact. l. ſed ſi fideiuſſor. Et innuit hoc nota. C. de inſtitor. l. ex contractib⁹ is. in glo. in ver. dubium non eſt. ⁊ glo. fina. in l. ⁊ ſi a muliere. C. eo. tit.

§. **Si plures.** In tex. ibi, agi poteſt iuxta quẽ quero, nunquid ſi ſunt preſentes, ⁊ ſoluẽdo, habebunt diuiſionis beneficium epiſtole diui Adriani: dico ꝙ nõ: qꝛ non ſunt fideiuſſores. C. đ cõſti. pec. l. ſi. habebũt ergo beneficium đ duob. reis. in auth. de duob. reis. circa prin. Poſſemus dicere, ꝙ ꝑpter vtilitatẽ publicam, que verſať hic, ꝙ eſt ſi ſint ambo ſoluendo, ⁊ preſentes, non diuidantur, ꝭ. ea lege circa

* prin. ⁊ §. ſi is, qui. ſecundum Iaco. đ Are.

a §. **Si plures.** [a] Si plures nauem exerceãt, per tertiũ liberũ, ver. ſeruum, vel ꝑ vnum ex ipſis, quilibet tenetur inſolidũ, ſecus ſi ſimul exercẽt. h. d. Et eſt valde notabilis, ⁊ tota die occurrit. hic ponitur caſus in naue. ¶ Op. ꝭ. nau. cau. ſta. l. ſi. §. ſi plures. Sol. licet gl. multa dicat, dic ibi de actione, que venit ex delicto: hic, de ea que venit ex cõtractu, ⁊ ibi notatur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si plures. De iſto tex. ⁊ materia vide plene per Bar. in l. eandẽ. de duo. reis. ⁊ ad iſtum text. vide l. iam tamen. §. plures. iudi. ſol. ¶ POMA. Vide Cremen. ſing. clxiij.

LEX IIII.

1 ☞ Plures exercentes vnam mercantiam ſimul, ſiue per ſe, ſiue per alium qualiter teneantur.

* **Si tamen.** * Breuiter hoc intẽdit, Si plures nauem exerceãt per tertiũ, vel per vnum ex ipſis quilibet tenetur inſolidum: ſecus, ſi ſimul exerceant. h. d. Hic tex. loquitur in naue, tamen ſepe, ⁊ ſepius hꝫ locum in alijs mercantijs, ideo pono caſum communiter. ¶ Opp. ꝭ. nau. cau. ſtabu. l. debet, exercitor. §. ſi plures. Sol. licet glo. multa dicat, dic, ꝙ ibi loquitur đ actio-

* ne que venit ex delicto: hic de ea q̃ venit ex contractu. * [a] ¶ Op-

a po. ad principium huius legis, ⁊ vř ꝙ inuicem ſint ſibi magiſtri. l. eius qui in prouincia. ꝭ. ſi cer. pet. Gl. non ſoluit, dicit Iac. de Are. ⁊ eſt no. dictum ibi, quilibet gerebat ſeparatim ad communem vtilitatem, ideo quilibet tenetur inſolidum, per rationem, ne in plures, ⁊c. facit C. de fabricen. l. iure prouiſum. lib. xi. hic ve-

b ro omnes gerebant ſimul. Et ideo reaſſume [b] breuiter, † quando

1 plures faciunt vnam mercantiam. Aut eam exercẽt per tertiũ, ⁊ eius facto tenetur quilibet inſolidum. Aut eam exercent per ſeipſos, ⁊ tunc aut eam committunt vni, ⁊ tunc idem, quia ex eius facto quilibet tenetur inſolidum. Aut omnes gerunt eandem mercantiam, ⁊ tunc aut omnes ſimul, ⁊ tũc quilibet tenetur pro parte. Iſti omnes tres caſus ſunt hic in tex. Aut quilibet gerit ſeparatim, quia vnus in vna terra, alius in alia, vel vnus mercantiam lane, alter pannorum, vel aliter inter ipſos diuiſerunt, ⁊ tunc videntur ſibi inuicem eſſe prepoſiti, argum. d. l. eius qui in prouincia. in ſi. ⁊ quod ſupra proxime dixi ſecundum Iacob. de Aret.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si tamen. Vide in l. eandem. ꝭ. de duob. reis. ⁊ Bal. in rubri. C. eo. ad fin.

b POMA. ¶ Reaſſume. Vide Alex. cõſi. cxxxix. alias cxxiiij. col. j. vol. v. cõſi. cxlvij. vol. ij.

§. **Si ſeruus.** Etiam mortuo magiſtro, datur actio in dominum. hoc dicit.

§. **Hec actiones.** Vide glo. ibi, he actiones. No. ꝙ licet appellentur actiones, tñ ſunt adiectiones, vt glo. dicit ꝭ. tit. ij. l. cuicunque. §. non tñ. đ pecu. l. iij. §. cui congruit. ⁊ de in rem ver. l. filiuſfa. in ſi.

LEX V.

Si eum. Teneť exercitor, lꝫ inter magiſtrum ⁊ cõtrahentem ſecũ non cadat obligatio. Et dominus magiſtri ſerui tenetur actionẽ ſibi queſitam exercitori cedere. hoc dicit.

§. **Item ſi.** Tenetur magiſter contrahenti ſecum, licet inter exercitorem, ⁊ eum non cadat obligatio. h. d.

LEX VII.

a L Ucius. [a]Mutuans [b]magiſtro habet exerci
b toriam quatuor concurrentibus, ſcꝫ
cauſe veritas, prepoſitionis, ⁊ cauſe ſcientia ⁊ cre-
dulitas, congrua quantitas, ⁊ loci congruitas. idē in
* inſtitoribus. h.d. vſque ad fi. tit. *Uel ſic, Creditori mutuanti
magiſtro nauis, datur in exercitorem actio, ſi in rem neceſſariā
mutuauerit, ⁊ hoc expreſſe acto, ⁊ iuxta indigentiam rei, ⁊ in lo-
co habili mutuet. ⁊ idē in inſtitoria. h.d. vſque ad fi. legis. Jaco.
* Butr.* ¶ Not. mirabilem legem, ad quā opp. [c]⁊ videtur quod
c debeat ꝓbari directo pecuniam eſſe conuerſam in domini vtili-
tatē. C. ſi aduer. credi. l. ij. ⁊ s. ſi cer. pet. l. ciuitas. So. illa iura lo
quuntur in perſonis priuilegiatis. ¶ Oppo. de in rem ver. l. qḋ
ſi ſeruus. §. ſꝫ ſi ſic. Solu. ibi cōtrahebatur cum eo, qui nullo mo
do habebat mandatum. ¶ Oppo. ⁊ vr̄ quod ſufficiat ſola aſſer-
d tio[d] magiſtri, etiam ſi iſte preſumptiones non probarētur. s. eo.
l. j. §. non autem. ver. ſed ⁊ ſi in pretijs gl. dicit, quod ibi non po-
tuit adhibere diligentiam. hic ſic. Tu dic, quod ibi erat propo
ſitus expreſſe ad pecuniam accipiendam mutuo, hic non, ſecun-
* dum Azo. ⁊ Gul. de Cu.* Quod multū nota. ¶ In glo. ſup ver
bo non debere. ibi. l. ciuitas. dic, Aut aliquis vult ex contractu
vnius alium obligare, ⁊ tunc ſi ex eo cōtractu ad quem erat deſti
natus, non tenet̄ probare in vtilitatem fuiſſe verſum, vt hic. Fal
lit in eccleſia, vt in authen. hoc ius porrectum. C. de ſac. ſan. eccle.
⁊ in ciuitate, vt s. ſi cer. peta. l. ciuitas. Si autem ex cōtractu, ad
quem non erat ſpecialiter deſtinatus, tunc tenetur probare in
vtilitatem fuiſſe verſum. vt argu. j. de in rem ver. l. qḋ ſi ſeruus.
§. ſꝫ ſi ſic. Si autem ex proprio contractu illius, tunc non tenet̄
probare, vt j. pro empto. l. ſi quis cum ſciret. Fallit in minore,
vt C. ſi aduer. credi. l. ij. Et hoc vltimum not. C. de pred. minorū.
* l. prediorum.*

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Lucius. Not. hic qn̄o probetur eſſe cōuerſum in v-
tilitatē alicuius, adde Bal. in l. j. C. ſi aduer. credi. Adde Pe. de
Anc. conſi. vlt. ¶ POMA. Circa materiam huius legis, vide A-
lex. conſil. xlv. volu. iij.
b ALEX. ¶ Mutuans. Uide Bal. in l. j. C. eodem.
c ALEX. ¶ Opp. De quo vide Inſtit. de actio. §. actiones. ⁊ vide
not. per Bar. in l. ſi cum dotem. §. j. j. ſolu. matri.
d ALEX. ¶ Sola aſſertio. Uide Barto. s. l. j. §. non autem. vbi be
ne expedit hoc contrarium, ⁊ Bar. in l. a diuo Pio. §. ſed ſcien-
dum. ff. de re iudicata.

Ad legem Rhodiam de iactu. Rubrica ii.

¶ Glo. continuat, dic vt in ea.

LEX II.

1 Domus deſtructa a vicinis ne ignis vltra tranſeat, debet a
vicinis emendari.
2 Gabella non debet ſolui de anulis, quos quis portat in digito,
nec de veſtimentis pretioſis que ſecum defert.
3 Gabella non ſoluitur de his, que quis vſus ſui cauſa portat.
4 Neceſſitatis tempore omnia ſunt communia.

S I laborante. Domini iactarum
mercium habēt actio-
nē cum magiſtro, ⁊ magiſter cum ceteris non ſo
lum hꝫ actionem, ſed etiam retentionem mercium
* vt fiat contributio. h.d. *Sꝫ agit ipſe inſtitor,
niſi in duobus caſibus, ſcilicet ceſſa actione do-
mino per ſuum inſtitorem. Item in ſubſidium, ſi inſtitor non ſit
ſoluendo, vel ſi aliter rem ſuam ſeruare nō poteſt: quo caſu tūc
agit dominus contra illum, cum quo contraxit inſtitor, etiam
* non ceſſa actione.* Iſte verſi. equiſſimum enim, ⁊c. facit ad que-
1 ſtionem, †quod quando domus alicuius deſtruitur a vicinis, ne
a ignis vlterius tranſeat, qḋ debeat ei emendari [a] a vicinis, qr
ꝓ communi vtilitate factum eſt. In arg. induco, nō determino.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Debeat ei emendari. Adde Bar. in l. ſi alius. §. eſt au
tē. s. qḋ vi aut clam. Et iſtud tenuit Guli. ⁊ conſulit Ang. ⁊ per
hūc tex. dt etiā Guli. hic, qḋ ſi miles vadit ad bellum pro defen-
ſione patrie, ⁊ ei equus ſuus ſit interfectus, qḋ ciuitas tenetur
emendare damnum. Et hoc verū ſi fiebat illud gratis, alias ſe-
cus. Uide qḋ dixi poſt Bar. in l. legatis. de legat. iij. ⁊ vide text.
ad hoc no. in l. mulier. j. de captiuis. quē not. allegat Guli. ⁊ ibi
Bar. in l. j. in fi. prin. de iuſt. ⁊ iure. Quid ſi miles qui feudum li
berū ⁊ frācum tenebat a barone, requiſitus fuit ab eo, vt iret cū
eo ad exercitū, queritur an teneatur, ⁊ an eius ſumptib. ⁊ an ba
ro poſſit ab eo exigere ſubſidium pecunie? vide Bal. referentem
Oldra. in c. j. de capitaneo qui curiam vendidit. in fi. prin. Et ſi
vocatus ad bellū, perdidit arma, an recuperet ⁊ a quo. vdi Inn.
in c. ſicut. el. iij. de iureiurand. ⁊ quod notat Bal. in l. qm̄. C. ad le
gem Iuliā de vi. bene facit. l. fin. ⁊ quod ibi dixi in apoſtilla. C. de
ſtatu. ⁊ imagi. Et ſi laborator meꝰ rumpit ferrum in laborario,
non teneor ſecundum gl. ⁊ Bal. per iſtum tex. in l. quoniā. C. de te
ſtib. ⁊ eſt tex. hic in §. ſi cōſeruatis. ⁊ no. Imo. in l. ſtipulatiōes
commodiſſimum. de ver. ob. Et ita etiam videtur determinare
Florianus in l. ſi locus. §. cum via. ff. quemadmodum ſer. amit. ⁊
ad hoc no. gl. multum not. in l. ſi finita. §. ſi quis damni. de dam-
no infec. in ver. fouetur. ⁊ vide quod legitur ⁊ no. in l. ne. quid. in
prin. de incen. rui. nau. Adde ꝙ hec apoſtilla eſt de verbo ad ver
bum in l. ſi non ſortem. §. libertus. s. de cond. indebi.

§. Si conſeruatis. Si nauis deteriorat̄, nō
fit cōtributio, niſi accide
rit voluntate mercatorum, vel alio iuſto metu. h.d.

§. Cum in eadem. Dn̄s nauis ⁊ dn̄i omnium
rerum in ea exiſtentium, ex-
cepto libero corpore, ⁊ cibarijs, pro portione eſtimationis con-
tribuunt, ad qḋ magiſter ex locato tenebitur. h.d. ¶ Iſte text.
2 eſt arg. † ꝙ annulorum, quos quis portat in digito, ⁊ veſtimen-
torum pretioſorū, tranſiens debeat ſoluere gabellam. Contra-
3 rium tamen eſt verum in his, †que vſus ſui cauſa portat. l. in le
4 ge cenſoria. j. de ver. ſig. vltimo not. †quod tempore neceſſitatis
omnia ſunt communia. Unde ſi tu haberes de pane, ⁊ ego nō, in
neceſſitate licitū eſt mihi auferre a te. ⁊ hoc de iure diuino, ⁊ hu
mano. Uide gloſſam ſuper verbo cōferret. j. ea. l. j. §. cū in eadē.

§. Si nauis. Pretium redemptiōis eſt ab omnib.
cōferendum, ſecus in pretio rerū per-
ditarum. hoc dicit.

LEX IIII.

N Auis. Si perit ſcapha cum mercibus cauſa
leuande nauis extractis, hꝫ locum con-
tributio, ſecus ſi nauis pereat, ⁊ ſcapha ſalua rema
neat. h.d.

§. Sed ſi nauis. Iactantibus fit contributio ex
mercibus recuperatis ex naue
poſtea perempta, ſed recuperantes ex iactu in naue, non contri-
buunt. h.d.

§. Cum autem. Pro rebus deterioratis preſen
te pretio, fit collatio iactātibus,
ipſis vero deterioratis ratione loci, non confertur, ſꝫ ſi ratiōe
aſperginis ipſis confertur, ⁊ cōferunt dāno deducto, ſiue plus
ſiue minus ſit in damno, quam in collatione. h.d.

LEX VI.

N Auis aduerſa. Nō fit collatio pro im
penſis, que ad inſtruē-
dam nauem facte ſunt. h.d.

LEX VIII.

Q Ui leuande. Iactata in dubio non vidē
tur haberi pro derelicto ni
ſi ex modo iactus aliud preſumatur. h.d. cum gl.

LEX IX.

a D Eprecatio. [a]Ualet conſuetudo, cui lex non
aduerſatur. h.d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Deprecatio. Iſtū tex. alle. Bar. in l. j. in fi. s. de iuriſ.
om. iu. ⁊ hic habes quod Imperator eſt dominus totiꝰ mūdi,
qḋ qualiter intelligatur, vide per eundem in l. j. §. per hanc. s. de
rei vend. ⁊ s. in proe. in prin. ⁊ Bal. ⁊ Ang. in l. bn̄ a Zenone. de
qua. preſcr. POMA. Circa regulam huius legis, qḋ Imperator
eſt dominus, vide Pet. de Anc. conſi. cccxj. inci. tres magnifici
dn̄i. verſi. igitur iſte. Chriſti igitur nomine. ⁊ Ro. conſi. lxxxj. in
vlti. co. Bolog. in ſua Theodoſiana.

LEX. X.

a S I vehenda. [a]Ad penſionem conſequen-
dam ſufficit impoſitum eſſe
naui, niſi aliud ſit factum.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Si vehenda. Uide Ro. ſing. cccclxxiij.
a §. Si ea. Caſus ſuperueniens excuſat a pena preceden-
tis culpe, vbi actio nata non poterat intenta-
ri. h.d. Ita intelligit Dy. j. de impenſis. l. ⁊ in totum. de quo per
Cy. C. mand. l. ad comparandas.
a §. Idem iuris. [a]Difficultas ſuperueniens excu-
ſat a pena. h.d. de hoc dixi s. ſi cer.
pe. l. quod te pleniſſime. in l. continuus. §. illud. de ver. obli.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Idem iuris. Uide quid per iſtum text. conſuluerit
Federicus, conſ. cxxj.